

Μετασχηματισμοί Αστικής Τοπογραφίας και Δημόσιος Χώρος. Η περίπτωση του προσφυγικού Πυρήνα στη Νίκαια Αττικής.

Δρ Τούση Ευγενία, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Μελά Αθηνά Υπ. Δρ Πολιτικός Μηχανικός, Δρ Βαρελίδης Γιώργος, Καθηγητής ΠΑ.Δ.Α.
Εργαστήριο Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΠΑ.Δ.Α.
Email: etousi@uniwa, amela@uniwa.gr, gvarel@uniwa.gr

Εισαγωγή/Περίληψη

Ο προσφυγικός πυρήνας της Νίκαιας συγκεντρώνει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον αποτελώντας πρόσφορο έδαφος για διερεύνηση των μεταλλαγών του δημόσιου χώρου, με έμφαση στην αλληλεπίδραση χωρικών και κοινωνικών παραμέτρων. Οι μετασχηματισμοί της αστικής τοπογραφίας, μέσα από τους όρους δόμησης που θεσμοθετήθηκαν στις δεκαετίες '60, '70, '80 άλλαξαν σημαντικά τη φυσιογνωμία του αρχικού συνοικισμού επηρεάζοντας αναπόφευκτα και τους υφιστάμενους δημόσιους χώρους, μειώνοντας το πλήθος και τη διαθέσιμη επιφάνειά τους.

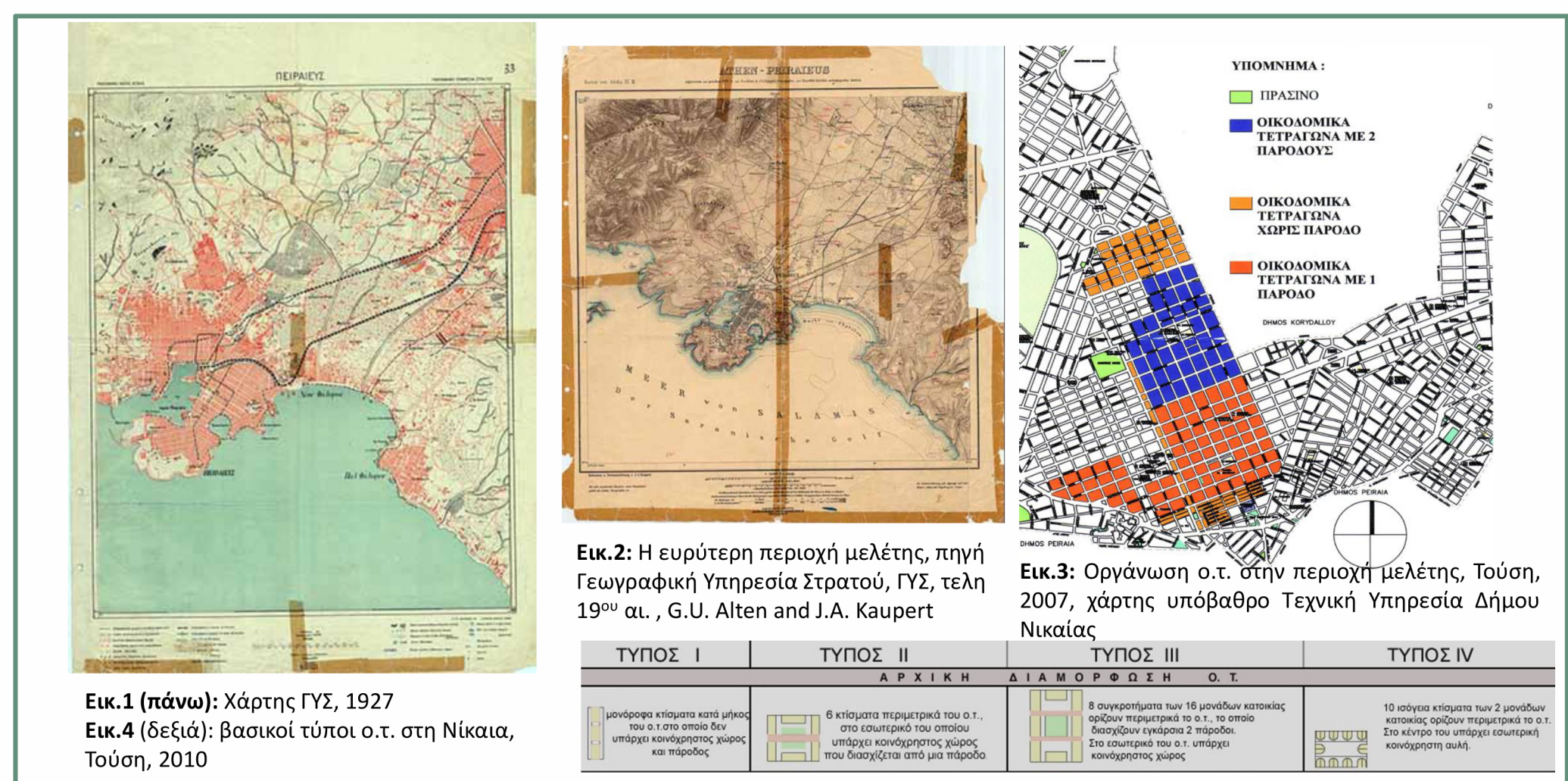
Θεωρητικό Πλαίσιο

Η θεωρητική συζήτηση γύρω από την ποιότητα διαβίωσης στα αστικά κέντρα, ήδη από την πρώτη Βιομηχανική περίοδο, θέτει με οξύτητα τον ρόλο του φυσικού στοιχείου στον αστικό ιστό. (Ενγκελς, 2021). Μετά τη δεκαετία του 1990, παρεμβάσεις στο δημόσιο χώρο σχετίστηκαν άμεσα με σειρά περιβαλλοντικών προβλημάτων, τα οποία είχαν πλέον αποκτήσει μετρήσιμη μορφή (Synnefa et al., 2011; Santamouris, 2015a). Για τα ελληνικά δεδομένα, ο Ν.1337/83 αποτέλεσε σταθμό για την ανάδειξη της σημασίας του υπαίθριου χώρου αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά του στην βελτίωση της ποιότητας ζωής. Συνέργειες ανάμεσα σε διαφορετικές κλίμακες υπαίθριων χώρων μπορούν να έχουν θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα ζωής σε πυκνοδομημένες αστικές περιοχές. (Lerner, 2014).

Μεθοδολογία/Σχεδιασμός της Έρευνας

Η εργασία περιλαμβάνει δευτερογενή και πρωτογενή έρευνα (μελέτη αρχαικού υλικού Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Νικαίας-Αγ.Ι.Ρέντη, Τμήμα Τοπογραφικού, ΥΔΟΜ Ρέντη και Τμήμα Αρωγής για Παραχωρητηρια Προσφύγων, και έρευνα πεδίου). Βασικό ερευνητικό ερώτημα αποτελεί η ανίχνευση των επιδράσεων των μετασχηματισμών της αστικής τοπογραφίας στη φυσιογνωμία των αστικών υπαίθριων χώρων της περιοχής μελέτης.

Αποτελέσματα/Περίπτωση Μελέτης

Η έλευση των Μικρασιατών προσφύγων οδήγησε σε εκτεταμένες απαλλοτριώσεις στην περιοχή μελέτης, η οποία πριν το 1922 δεν είχε οικιστική ανάπτυξη (Εικ.1,2). Ο προσφυγικός συνοικισμός ακολούθησε χάραξη υποδομείου συστήματος περιλαμβάνοντας τέσσερις τύπους οικοδομικών τετραγώνων (Εικ.3,4,5,6). Τα ο.τ. στην πλειονότητά τους σχεδιάστηκαν ώστε να υπάρχει κοινόχρηστος χώρος στο εσωτερικό τους και μια ή δυο πάροδοι. Οι ενδιάμεσοι, πολύ-λειτουργικοί χώροι ενίσχυσαν τη διαμόρφωση δικτύων κοινωνικών σχέσεων, τα οποία λειτούργησαν ως ασπίδα έναντι στον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι χώροι αυτοί όμως, δεν ήταν χαρακτηρισμένοι επίσημα ως κοινόχρηστοι, με αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις μετά το μοίρασμα των ιδιοκτησιών, τις προσκυρώσεις και την κατεδάφιση των παλαιών προσφυγικών, να μην υπάρχουν πια (Εικ.7,9,10,11).

Συμπεράσματα/Μελλοντική Έρευνα

Οι ανοικτοί ελεύθεροι χώροι ως «δωμάτια εξωτερικού χώρου» συμβάλλουν θετικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις (“outdoor rooms”, Urban Task Force report, 1999). Από τη σκοπιά αυτή, ένα τέτοιο δίκτυο χώρων μπορεί να περιλαμβάνει δημόσιους χώρους διαφορετικής κλίμακας, όπως στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης (Εικ.9). Η διασφάλιση της διατήρησης ακόμη και των ενδιάμεσων μικρών υπαίθριων χώρων σε μια πυκνοδομημένη περιοχή όπως η Νίκαια, αποτελεί πλέον κρίσιμο ζήτημα. Μελλοντική έρευνα πάνω στο θέμα αυτό, δύναται να αναδείξει και τα περιβαλλοντικά οφέλη της διατήρησης των χώρων αυτών, σε σχέση με τη θερμική άνεση τη θερινή περίοδο και την ποιότητα του αστικού μικροκλίματος.

Βιβλιογραφία/Πηγές

- Ενγκελς Φ. (2021) Για το ζήτημα της Κατοικίας, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα
- Lerner, J. (2014). Urban Acupuncture. 10.5822/978-1-61091-584-7.
- Santamouris, M. 2015a. Analyzing the heat island magnitude and characteristics in one hundred Asian and Australian cities and regions. Sci. Total Environ, 512: 582-598.
- Synnefa, A., Karlessi, T., Gaitani, N., Santamouris, M., Assimakopoulos, D.N. & Papakatsikas, C. 2011. Experimental testing of cool colored thin layer asphalt and estimation of its potential to improve the urban microclimate. Building Environment, 46(1): 38-44.
- Grubovic, Ljiljana. (2002). Urban task force. Spatium. 2002. 37-40. 10.2298/SPAT0208037G.